

ION AGÂRBICEANU

File din cartea naturii

Cuprins

CIOCÂRLIA	3
BUNICA SAFTA	18
NICU	31
TURTURELELE	38
POGĂNICIUL	47
NEPOATA LUI MOŞ MITRUȚ	56
LA COASĂ	65
ROITUL STUPILOR	73
LA SECERE	82
MOŞ IONIȚĂ	95
LA FÂN	105
TÂLHARUL	113
LA PĂDURE	120
CULESUL PORUMBULUI	130
PRESURA	140
STRĂJERUL	149
CIORILE	159
NINGE	168
VÂNTURILE	175
ÎNTÂIUL DRUM	183
LA SĂNIUŞ	195
PLOAIE CU ȘIROAIE	206
ADORMIREA MĂRIUȚEI	214
NIȚĂ DE LA COASTA MORII	222
ÎNTRE STEJARI	237
SERI SENINE	247

CIOCÂRLIA

Zăpada, subțiată mereu către sfârșitul lui februarie, la începutul lui martie se topi sub adierile vântului din sud. Pe costișele unde bătea soarele, iarba se grăbi să-și arate acele verzi și fragede. Fierarii satului nu mai răzbeau cu ascuțitul fiarelor de plug. Prin curți, prin grădini, pe lângă căpițele de paie, găinile cotcodăceau răsunător ca și când le-ar fi zburătăcit cineva. Cocoșii trâmbițau a fală de pe garduri. Purceii mici, ca niște şobolani, guițau prin curți, alergând după mamele lor, care nu i-au lăsat să sugă îndeajuns, grăbindu-se să râme în telina dezghețată din grădini. Pe drumuri, după dezgheț, noroiul se strânse, și se vedea cărări bătucite.

O săptămână de primăvară învie lumea. Dar iarna, înveninată rău, se hotărî să se întoarcă, părându-se că prea repede a plecat.

Și într-o seară dădu drumul vânturilor din miazănoapte și dimineața era alb cât vedea cu ochii. Nu mai ningea, dar văzduhul era cenușiu și greu, coborât pe umerii dealurilor din jurul satului, și vântul, deși se mai potolise, tăia ca briciul.

Cotcodăciturul găinilor încetă, purcelușii cei vărgați cu dungi negre se îngrămădiră iarăși în paiele din cotete, gărgărițele care începuseră să se ivească în pământul de sub streașină gardului, unde băteasoarele, se făcură nevăzute.

Numai oamenii nu se însăpământă de toanele iernii. Ei începură să iasă cu plugurile și cu legăturile de fân legate deasupra.

Pământul nu îngetașe, iar stratul de zăpadă era subțire de tot. Dacă nu mai ninge până la amiază se poate și topi, mai ales pe dealurile care trebuiau semănate anul acesta cu orz și cu ovăz.

La început mai puține, apoi, după ce se ascunse zăpada, tot mai multe pluguri brăzdau pământul în locurile de arătură. Vremea mirosea încă a iarnă, văzduhul părea îmbâcsit cu praf de cenușă. Oamenii purtau căciuli și cojoace, pogănicii - băieții care mânau vitele pe brazdă - aveau buzele crăpate și mâinile îngroșate, roșii ca racul, dar tot aveau inimă să pocnească din bici și să le strige vitelor pe nume.

Vântul părea că nu mai bate, nu mai mișca nicio buruiană uscată, dar era încă viu și ardea obrajii tineri, ca o flacără nevăzut de subțire.

Câteva zile soarele nu se arăta din bolta cenușie și neclintită, în lumea aceea mohorâtă, nu-i venea nici unui fecior de la coarnele plugului să cânte; întinderile - lanurile, luncile, dealurile - păreau nu știu cum, ca de fier. Parcă toate răsuflau încă a iarnă.

Seara, când se intorceau plugarii în sat, vorbeau pe drum:

— Blestemată vreme!

— O mai fi asta primăvară!

— Ne-a zăpăcit săptămâna aceea caldă. Poate am ieșit și noi prea devreme cu plugul.

— Da de unde! Ca în toți anii, nu mai devreme.

— N-am apucat să arde primăveri fără să aud ciocârlia.

— O vom auzi n-avea grija! Să se ivească soarele. Ea ce așteaptă?

Pogănicii, când intrau în căldura din casă, cu degetele cărlig, cu buzele crăpate, cu obrajii arși de foc, cu lacrimi în gene, de care ei nu știau nimic, începeau să spună cu glas tare, aproape zbierând, cât de mult au arat ei astăzi. O vreme a stat încordată lupta între iarnă și primăvară - câteva zile. Poate deasupra văzduhului de cenușă s-au tăiat în săbii, pentru ca într-o bună dimineață sabia primăverii a despicate plumbul de sus, și vânt cald din miazați, cu mireasmă de verdeață a umplut lumea, fugăind norii cei încremenți parcă într-unul singur.

Soarele s-a ivit strălucitor de prospetime, de tinerețe și se înălța biruitor în seninătatea cerului.

Un băiețaș care se grăbi să iasă cu oile la păscut ciuli deodată urechile, se rezemă în bătă, își lăsă pe spate capul înfundat în căciulă, desluși mai întâi cântecul mărunt ciripitor, apoi văzu și rotirea ce se înălța în văzduh, drept în sus, și care părea că ea cântă, și un zâmbet larg îi inundă întreaga fată.

— Ciocârlia! strigă el nemaiputând de bucurie.

— Ciocârlia! Ia ascultați și uitati-vă în soare! Cântă ciocârlia!

Privî împrejur; nu era nimeni în apropiere care să-l audă. Cunoștea zborul și cântecul ciocârliei încă din primăvara trecută. Când înțeleseră că nu-i nimeni în apropiere să-i spună vestea cea mare, lăsă oile în luncă și alergă la cel mai apropiat plug:

— Bădiță, ai auzit ciocârlia? Eu am auzit-o și am văzut-o!

Omul cunoștea băiețașul.

— Unde, măi Ionaș?

— Acolo unde-s oile mele.

— Nu mai spune!

Plugarul ara cu boii, fără pogănci. Opri boii.

— N-am văzut-o când s-a ridicat în aer, ci am auzit numai cum ciripește ceva mărunt deasupra mea.

— Tu cunoști cântecul ciocârliei?

— Cum să nu-l cunosc! Și m-am uitat la cercurile pe care se înălță spre soare, până s-a pierdut în cer.

— Dacă-i aşa, a sosit de-acum și primăvara, măi băiete. Era chiar vremea.

Până să-și răsucească omul o țigară, din împrejurimi se mai înăltară câteva ciocârlii în văzduh.

— Auzi? Auziți-le-ai? Uite-o pe una! Uite încă una! Ba-s trei! Ba-s patru! Vezi-le, bădiță?

Ionaș nu știa după care să privească, își întorcea capul mereu de la una la alta.

— Ține-te numai după una, băiete, dacă vrei să o vezi până o înghită văzduhul. Altfel le pierzi pe toate și rămâi numai cu cântecul.

Se mai opriră și alți plugari, și capete lăsate pe spate de oameni mari și de pogănci scrutau înălțimile. Câțiva băieți de pe lângă pluguri își smulseră căciulile și le azvârliră în văzduh.

— A venit ciocârlia!

— Cântă ciocârlia!

— De acum primăvara rămâne!

Liniștea a stăpânit și până acum peste hotar, dar după ce au început să cânte ciocârliile, părea și mai adâncă. Din înălțimi pătrundeau clar și mărunt ciripitul, tot mai imaterial, cu cât se înălțau în cer păsăruicile cele cenușii. După un timp, cele fulgerate de lumină și de înălțimi cădeau ca gloanțele, unde și unde, pe pajiștea rar înverzită sau pe arături.

Plugurile începură să umble iar.

Ionaș se întoarse la oile lui, care aveau miei mărișori, pe care soarele totuși încă nu răzbea să-i încâlzească, și umblau strâmb și zgribuliți după mamele lor, încercând să sugă. Își adună turmulita și o mâna într-o parte a luncii, unde mai erau și alți copii cu oile cu miei. Unii erau copii de școală, mai mari ca lonaș.

— Ați auzit? Ați văzut?

— Ciocârliile?

— Da!

— Și acum sunt vreo cinci în văzduh. Nu se mai aud și nu se mai văd. Poate o să le vedem când vor cădea.

— De unde să cadă?

— Din cer, vezi bine!

— Zboară până în cer?

— Tu nu ai văzut?

— Uite, una a căzut!

— Unde?

— Acolo! Dar nu se vede!

— Cum o să se vadă, că-i o pasare mică!

— Nu-i aşa de mică, zise Ionaş. Eu le-am văzut de aproape astă-iarnă la noi în hambar, în jurul căpiței de paie. Şi ciocârlie şi ciocârlan! Cel cu moṭ!

Un băiat din clasa a treia, vecin cu Ionaş, zise:

— Le-am văzut şi eu astă-iarnă. Dar acelea nu sunt ciocârlile care cântă.

— Cum să nu! Nu sunt ciocârlii?

— Aşa le zicem şi lor, dar ele nu cântă în aer. Aceasta care se înaltă în văzduh şi cântă sunt mai mici şi sunt păsări călătoare. Nu rămân iarna la noi, ci se duc în ţările calde.

Nici Ionaş, nici alţi copii de seama lui nu voiau să credă. Ciocârlia e numai una: şi cea care vine iarna prin curţi şi pe drumuri, şi cea care cântă primăvara.

— Nu, sunt două feluri de ciocârlii, spuse şcolarul. Aşa ne-a învăţat domnul învăţător, aşa scrie şi în carte. Ba ne-a arătat şi chipurile lor pe nişte tabele. Cântările sunt mai mici şi nu sunt moṭate. Sunt păsări călătoare şi numai primăvara se întorc la noi.

Ciobănaşii rămaseră nedumeriţi. Niciunul nu ştiuse că sunt două feluri de ciocârlii. În timp ce ei vorbeau, se mai înăltară multe ciocârlii, oprindu-le vorbele şi poruncindu-le să le urmărească şi să le asculte.

Pe nesimţi, veni între ei şi un băieṭaş de vreo paisprezece ani, care păzea oile primarului. Era un fel de slugă la primr, şi-l chema Vasilică. Îl cunoşteau toţi copiii care erau aici cu oile. Vasilică era orfan şi nu fusese la şcoală, nu ştia carte, îl crescuseră nişte rude

îndepărtate până la vîrstă de şapte ani, apoi îl dădură la stăpân. Erau în sat mulţi copii săraci, care au gustat devreme pâinea amără a străinului şi care nu au putut să înveţe carte. După ce îi ascultă, certându-se din cauza celor două feluri de ciocârlii, Vasilică zise:

— Nu ştiu dacă sunt mai multe feluri de ciocârlii, dar asta nici nu e important. Cântă una ori cântă cealaltă, tot aia e. Dar care dintre voi ştie de ce ciocârlia e singura pasare cântătoare care nu se aşază pe o ramură, să cânte, sau pe pământ, printre grâne ca pitpalacul, ci cântă numai în văzduh, înăltându-se spre soare? Asta v-a spus-o învăṭătorul la şcoală? Nu-i aşa că nu v-a spus? Să vă spun eu, văd că niciunul nu ştie.

Erau toţi cam opt copii, trei care mergeau la şcoală, ceilalţi încă nu aveau vîrstă cerută.

Vasilică ştia multe poveşti şi le mai spusese şi altă dată. După ce îşi aruncă ochii după oîtele lor, se adunară în jurul lui Vasilică, iar el, dregându-şi glasul, începu:

„A fost odată un împărat şi o împărăteasă, puternici şi bogăti, şi aveau un palat din aur pe care-l aprindea în fiecare zi senină soarele, încât de departe părea că a mai răsărit un soare şi pe pământ. Nu aveau decât o fată, dar ce mai fată, ruptă din soare, nu alta!

Pe vremea aceea erau zmei pe pământ care vrăjeau fetele frumoase de împăraţi şi le duceau pe caii lor înaripaţi prin văzduh, pe tărâmul celălalt.

După ce crescuseră, împăratul a încuiat-o în partea de sus a palatului, unde erau uşi de fier, şi la fiecare

ușă paznici cu arma la picior. Toată partea de sus era a ei, unde trăia și se juca cu prietenele și servitoarele, și avea toate bunătățile la masă. Avea și jucării frumoase. Nu i-a fost urât în primii ani cât a stat încuiată.

Spre răsărit și miazăzi, palatul, în partea de sus, avea un singur geam din aur subțire, prin care se vedea soarele de dimineață până seara, dar nu te orbea cu lumina lui, aşa că fata de împărat putea să-l privească mereu. Dar, la început Lia - căci Lia o chema pe fata împăratului - nu prea avea grija soarelui pentru că se juca cu prietenele sale.

După trecerea anilor, însă, fata se juca tot mai puțin și rămânea deseori pe gânduri. Era acum fată mare.

- Nu-ți mai pice jocul? o întrebară prietenele.
- Ba-mi place.
- Nu-ți mai place de noi?
- Și de voi îmi place.
- Să inventăm jocuri noi, poate și s-a urât de cele vechi.
- Nu mi s-a urât!
- Păi, dacă e aşa, cum poți să taci cu orele și să nu te uiți la noi?
- Nu tac.
- Dar ce faci?
- Vorbesc!
- Nu auzim nimic!
- Vorbesc fără cuvinte.
- Cu cine?
- Știi și eu? Poate cu inima mea.

Când auzi doica fetei - căci era și ea cu Lia - ultimul răspuns, s-a dus imediat la împărateasă.

- A venit vremea, stăpână!
- De bună seamă?
- A venit. Domnita nu se mai joacă și e mereu tăcută și gânditoare.

— Îi voi spune împăratului să dea sfoară-n țară și să vină peștorii.

Împăratul se bucură foarte tare. De când aştepta el vestea asta. Îmbătrânea și îi trebuia un ginere care să-l ajute în împărație. Și dacă se mărita fata, scăpa și el de grija și de teama lui de zi și noapte: zmeii nu mai aveau putere să i-o răpească!

Au pornit crainicii să strige vestea cea mare și în țară și în împărațiile vecine. În timpul acesta, prietenele Liei au auzit că fata începuse să cânte, singură, abia șoptit, un cântec care le făcea să le tremure inimile și se mirau că fata de împărat nu se mai depărtează de geamul prin care soarele privea în palat.

Se uita la soare și cânta. Uneori glasul i se ridică și prietenele simțeau o dulceată nemaigustată, care le îmbolnăvea și le făcea visătoare.

Trecură săptămâni și luni, peștori din lumea întreagă începură să vină la palat:

Fii de împărați,
În scumpeturi îmbrăcați,
Pe cai negri încălecați,
De război înarmați.
Crai voinici și tinerei,